

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

MAI VĂN KIÊN

NGHIÊN CỨU ĐỀ XUẤT MỘT SỐ GIẢI PHÁP
ĐỒNG QUẢN LÝ TẠI KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN
KIM HỖ, BẮC KẠN

Chuyên ngành : Lâm nghiệp

MS: 60.62.02.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ LÂM NGHIỆP

Thái Nguyên - 2014

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

MAI VĂN KIÊN

**NGHIÊN CỨU ĐỀ XUẤT MỘT SỐ GIẢI PHÁP
ĐỒNG QUẢN LÝ TẠI KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN
KIM HỖ, BẮC KẠN**

Chuyên ngành : Lâm nghiệp

MS: 60.62.02.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ LÂM NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học:

TS. ĐẶNG KIM TUYẾN

Thái Nguyên - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu khoa học của bản thân tôi, công trình được thực hiện trên cơ sở nghiên cứu lý thuyết và nghiên cứu khảo nghiệm thực tiễn. Các số liệu và kết quả nghiên cứu trình bày trong luận văn là hoàn toàn trung thực. Nếu có gì sai tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Thái Nguyên, năm 2014

Tác giả

Mai Văn Kiên

LỜI CẢM ƠN

Luận văn này được hoàn thành tại Trường Đại học Nông lâm Thái Nguyên theo chương trình đào tạo cao học chuyên ngành Lâm học, khoá 20 (2012 - 2014).

Trong quá trình thực hiện và hoàn thành luận văn, tác giả đã nhận được sự quan tâm giúp đỡ của Ban giám hiệu, Khoa Sau Đại học và các thầy, cô giáo khoa Lâm Nghiệp trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên, các bạn bè đồng nghiệp và cán bộ địa phương nơi tác giả thực hiện nghiên cứu. Nhân dịp này, tác giả xin chân thành cảm ơn về sự giúp đỡ có hiệu quả đó.

Trước tiên, tác giả xin đặc biệt cảm ơn TS. Đặng Kim Tuyền người hướng dẫn khoa học, đã tận tình hướng dẫn và truyền đạt những kinh nghiệm quý báu, giúp đỡ tác giả trong quá trình thực hiện đề tài này.

Xin gửi lời cảm ơn tới tập thể cán bộ công chức, viên chức Ban quản lý Khu bảo tồn thiên nhiên Kim Hỷ, Bắc Kạn đã tạo điều kiện giúp đỡ tác giả trong suốt quá trình nghiên cứu và thu thập số liệu ngoại nghiệp để có được kết quả cho bản luận văn này.

Xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, 2014

Tác giả

Mai Văn Kiên

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	vii
DANH MỤC CÁC BẢNG	viii
DANH MỤC CÁC HÌNH	ix
MỞ ĐẦU	1
1. Đặt vấn đề.....	1
2. Mục Tiêu nghiên cứu	3
3. Đối tượng nghiên cứu.....	3
4. Phạm vi nghiên cứu.....	3
5. Ý nghĩa của đề tài.....	3
5.1. Ý nghĩa khoa học	3
5.2. Ý nghĩa thực tiễn	4
CHƯƠNG I: TỔNG QUAN VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	5
1.1. Nhận thức chung về đồng quản lý	5
1.2. Nghiên cứu đồng quản lý tài nguyên rừng trên thế giới	6
1.3. Ở Việt Nam	8
1.3.1. Đồng quản lý trong chiến lược phát triển lâm nghiệp xã hội	13
1.3.2. Những ảnh hưởng của hình thức đồng quản lý tới các bên liên quan ..	14
1.4. Đánh giá chung về đồng quản lý tài nguyên rừng	16
1.5. Tổng quan khu vực nghiên cứu.....	18
1.5.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên	18
1.5.1.1. Vị trí địa lý	18
1.5.1.2. Địa hình, địa thế, thổ nhưỡng.....	18
1.5.1.3. Khí hậu - Thủy văn	19

1.5.1.4. Tài nguyên rừng khu bảo tồn	20
1.5.2. Đặc điểm Kinh tế - Xã hội	21
1.5.2.1. Dân số và thành phần dân tộc	21
1.5.2.2. Hiện trạng sản xuất.....	24
1.5.2.3. Trình độ dân trí.....	25
1.5.2.4. Sử dụng tài nguyên thiên nhiên.....	26
CHƯƠNG 2: NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	29
2.1. Nội dung nghiên cứu	29
2.2. Phương pháp nghiên cứu.....	29
2.2.1. Phương pháp kế thừa các tài liệu có sẵn	29
2.2.2. Phương pháp ngoại nghiệp.....	30
2.2.3. Phân tích số liệu và viết báo cáo	32
2.2.4. Phương pháp chuyên gia	32
CHƯƠNG 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	34
3.1. Cơ sở khoa học và pháp lý thực hiện đồng quản lý tài nguyên rừng tại Khu bảo tồn thiên nhiên Kim Hỷ	34
3.1.1 Cơ sở khoa học.....	34
3.1.1.1. Các hình thức và chức năng nhiệm vụ của các chủ thể trong quản lý tài nguyên rừng hiện nay	34
3.1.1.2. Kế thừa và phát huy những các kiến thức, phương thức quản lý rừng tốt đã và đang được triển khai.....	37
3.1.2. Cơ sở pháp lý về thực hiện đồng quản lý.....	40
3.1.2.1. Căn cứ pháp luật.....	40
3.1.2.2. Các chính sách và văn bản dưới luật.....	41
3.2. Tiềm năng thực hiện đồng quản lý tại Khu BTTN Kim Hỷ	43
3.2.1. Khái quát về Khu BTTN Kim Hỷ	43
3.2.2. Diện tích, ranh giới các phân khu chức năng.....	47
3.2.3. Khu hệ thực vật	52

3.2.3.1. Đa dạng về thành phần loài cây	52
3.2.4. Khu hệ động vật	54
3.2.5. Tài nguyên nước.....	55
3.2.6. Tài nguyên nhân văn	56
3.2.7. Các giá trị cảnh quan, môi trường, bảo tồn và du lịch.....	56
3.3. Những thách thức gặp phải trong công tác đồng quản lý tài nguyên rừng tại Khu BTTN Kim Hỷ	56
3.3.1. Những thách thức về điều kiện địa hình	56
3.3.2. Sự phụ thuộc của người dân vào tài nguyên rừng	57
3.4. Phân tích các bên liên quan đến quản lý bảo vệ tài nguyên rừng.	62
3.4.1. Vai trò của các bên liên quan	62
3.4.2. Phân tích mẫu và khả năng hợp tác giữa các bên liên quan	68
3.4.3. Kiến thức và thể chế bản địa trong quản lý tài nguyên.....	70
3.5. Đề xuất một số giải pháp thực hiện đồng quản lý tài nguyên rừng	72
3.5.1 Đề xuất một số nguyên tắc thực hiện đồng quản lý rừng	72
3.5.2. Giải pháp về cơ cấu tổ chức thực hiện	75
3.5.2.1. Giải pháp lôi cuốn sự tham gia của cộng đồng vào quá trình thực hiện đồng quản lý tài nguyên rừng.....	75
3.5.2.2. Nhóm giải pháp cơ cấu tổ chức đồng quản lý.....	76
3.5.2.3. Đề xuất quy trình tổ chức thực hiện đồng quản lý tài nguyên rừng ..	80
3.5.2.4. Giải pháp về nguồn vốn và hiệu quả đầu tư.....	82
3.5.2.5. Kinh phí đầu tư và phân kỳ đầu tư các Chương trình 2013-2020	83
3.5.2.6. Huy động nguồn vốn.....	83
3.5.2.7. Hiệu quả đầu tư	84
3.5.3. Giải pháp tổ chức quản lý thực hiện	86
3.5.3.1. Cơ cấu tổ chức của Ban quản lý khu rừng đặc dụng	86
3.5.3.2. Quy hoạch bộ máy BQL Khu BTTN Kim Hỷ 2013 - 2020	86
3.5.3.3. Giải pháp về đào tạo phát triển nguồn nhân lực	87

3.5.4. Giải pháp về cơ chế chính sách.....	87
3.5.4.1. Chính sách đất đai	87
3.5.4.2. Cho thuê môi trường rừng.....	89
3.5.4.3. Chính sách đầu tư và tín dụng.....	90
3.5.4.4. Chính sách thuế	90
3.5.4.5. Chính sách hỗ trợ phát triển kinh tế vùng đệm	90
3.5.5. Giải pháp đối với công tác bảo tồn	91
3.5.5.1. Nâng cao nhận thức bảo tồn.....	91
3.5.5.2. Nâng cao đời sống cộng đồng và chia sẻ lợi ích.....	91
3.5.5.3. Tăng cường phổ biến thể chế pháp luật cho cộng đồng	92
3.5.5.4. Hỗ trợ tích cực phát triển kinh tế xã hội cộng đồng địa phương	92
3.5.5.5. Đẩy nhanh xây dựng cơ sở hạ tầng phục vụ công tác bảo tồn.....	92
3.5.6. Giải pháp khoa học công nghệ	92
3.5.7. Định hướng bảo vệ môi trường.....	93
3.5.7.1. Xây dựng kế hoạch chiến lược phát triển và tiêu chuẩn bảo vệ môi trường.....	93
3.5.7.2. Xây dựng kế hoạch sử dụng bền vững tài nguyên	93
3.5.7.3. Đẩy mạnh nghiên cứu, đào tạo và giáo dục môi trường	93
3.5.7.4. Đẩy mạnh nghiên cứu, đào tạo và giáo dục môi trường	93
3.5.7.5. Đánh giá, kiểm tra và giám sát môi trường.....	94
3.5.8. Tiếp nhận các chương trình dự án ưu tiên	94
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ	95
1. Kết luận	95
2. Tồn tại	97
3. Kiến nghị	97
TÀI LIỆU THAM KHẢO	99
A. Tài liệu tiếng Việt.....	99
B. Tài liệu tiếng nước ngoài.....	101

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

BTTN	: Bảo tồn thiên nhiên
BTQLN	: Ban tự quản lâm nghiệp
CAMPFIRE	: Chương trình sinh hoạt du lịch ngoài trời
ĐDSH	: Đa dạng sinh học
FAO	: Tổ chức nông lâm thế giới
IUCN	: Tổ chức bảo tồn thiên nhiên quốc tế
GTZ	: Tổ chức hợp tác kỹ thuật Đức
KBTTN	: Khu bảo tồn thiên nhiên
LNXH	: Lâm nghiệp xã hội
LSNG	: Lâm sản ngoài gỗ
NN&PTNT	: Nông nghiệp và phát triển nông thôn
PCCCR	: Phòng cháy chữa cháy rừng
QLBVR	: Quản lý bảo vệ rừng
RDD	: Rừng đặc dụng
TNR	: Tài nguyên rừng
UBND	: Ủy ban nhân dân
UNDP	: Chương trình phát triển của liên hợp quốc
VQG	: Vườn quốc gia

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1: Diện tích rừng toàn quốc đến ngày 31/12/2011	9
Bảng 1.2: Tình hình dân số các xã vùng khu bảo tồn.....	22
Bảng 1.3: Thành phần dân tộc ít người sống ở các xã quanh KBT	23
Bảng 1.4: Dân số và thành phần dân tộc sống ở trong Khu bảo tồn.....	23
Bảng 1.5: hiện trạng sử dụng đất tại các xã trong KBT và vùng đệm.....	25
Bảng 3.1: Hiện trạng rừng phân vùng theo xã Khu bảo tồn thiên nhiên Kim Hỷ.....	45
Bảng 3.2: Phân khu chức năng KBTTN Kim Hỷ	47
Bảng 3.3: Danh sách, vị trí 8 Trạm QLVR hiện có.....	51
Bảng 3.4: Thành phần loài thực vật rừng KBTTN Kim Hỷ	52
Bảng 3.5: So sánh thành phần loài thực vật khu vực với một số VQG và KBTTN khác	53
Bảng 3.6: Tổng hợp các loài thực vật quý hiếm trong KBT.....	53
Bảng 3.7: Giá trị tài nguyên động vật KBTTN Kim Hỷ.....	54
Bảng 3.8: Tổng hợp các loài động vật quý hiếm KBTTN Kim Hỷ.....	55
Bảng 3.9: Tổng hợp những tác động chủ yếu vào rừng.....	57
Bảng 3.10: Các loại lâm sản ngoài gỗ chủ yếu được thu hái trong KBT	59
Bảng 3.11: Cơ cấu kinh tế phân loại hộ	61
Bảng 3.12: Phân tích mối quan tâm và vai trò của các bên liên quan	63
Bảng 3.13: Ma trận so sánh đánh giá cặp đôi về khả năng hợp tác giữa các bên liên quan	69
Bảng 3.14: Tổng hợp kinh phí đầu tư và phân kỳ đầu tư các chương trình ...	83